

“Udbomafija” kot strukturni element današnje desne ideologije

Naj na začetku najprej poudarim, da verjamem, da obstajajo pri nas - kot tudi drugod po svetu - povezave in naveze med kriminalom in politiko oziroma policijo, politično policijo še posebej. Ta pojav se je razbohotil še posebej v tistih komunističnih deželah, kjer je bila po prevratu ali po svobodnih volitvah čistka med politično policijo oziroma raznimi “organi notranje varnosti”, zaradi katerih je ogromno število ljudi čez noč ostalo na cesti in so si po nuji preživetja pač poiskali delo drugje in na drugačen način. Te kriminalnopolitične združbe - kolikor res gre za povezave med delavci nekdanje udbe in kriminalom - bi lahko imenovali tudi “udbomafija”, če bi ta termin uporabljali kot terminus technicus, torej kot ime, oznako.

Vprašanje, kaj pa pomeni “udbomafija” kot **sestavni** del neke ideologije in tudi sicer družbene in politične zavesti širšega kroga ljudi, kakšna je logika te ideologije in kako vpliva ali more vplivati na družbeno in politično življenje družbe, pa - menim - je eminentno sociološki problem. Ta problem bi skušala danes odpreti oziroma zgolj postaviti nekaj hipotez.

Prva moja hipoteza je, da je udbomafija fantazma; druga hipoteza: gre za ideološko fantazmo, ki nas vleče v politični zavesti in praksi desetletja nazaj, tja, kjer smo nekoč že bili, pa smo se od tam - tudi po spletu srečnih okoliščin - izmaknili.

Morda je kdo pomislil, kako gre to skupaj, če najprej trdim, da nekaj takega, čemur bi pogojno lahko rekli “udbomafija”, obstaja, potem pa trdim, da je to isto fantazma. Prav za to dvojje namreč gre! Da bi si lažje predstavljali, moramo poseči v ne tako daljno preteklost, v čas, ko smo še živeli pod presijo “razrednih sovražnikov”. Bojim se, da se prav zdaj dogaja isto, kar se je dogodilo na prelomu komunističnega gibanja, ali bolje: social-demokratskega in sindikalnega gibanja delavskega razreda IN prevzema oblasti “delavskega razreda”. Med tem, ko je socialdemokratsko in sindikalno gibanje delavcev predstavljalo njihov razredni boj od **spodaj navzgor**, pa je “delavski razred”, ko je prišel na oblast, bojeval boj od zgoraj navzdol - v imenu delavskega razreda. Na oblast se ni zavihtel delavski razred, ampak njegova avantgarda, ki je v **imenu** “delavskega razreda” izkoriščala in tudi strahovala dejansko delavstvo. “Delavski razred”, v imenu katerega je oblastna gar-

“Udbomafija” kot strukturni element današnje desne ideologije

nitura nastopala, je bila torej njena fantazma, njeno manipulativno in dejansko orodje, da je držala v rokah vso oblast. - Te stvari so nam seveda poznane.

Isto, menim, je z “udbomafijo”, le, seveda, z negativne strani. Hočem reči, da je sintagma “delavski razred” le pomenila pozitivni pojem in v začetku je res tudi šlo za boj za pravice delavskega razreda, delavcev, šele kasneje je postal “delavski razred” manipulativno orodje same oblasti. “Udbomafija” pa je od samega začetka termin, nabit z negativno konotacijo, ki z ene strani zbuja odpor, z druge pa zbira negativne energije ljudi. Kot že rečeno: kolikor “udbomafija” predstavlja **ime** določene vrste kriminala, je to stvar preiskovalnih in sodobnih organov, nekaj povsem drugega pa je, ko postane predmet manipulacije in orodje za preganjanje nasprotnikov oziroma sovražnikov določene politike, oziroma orodje, s katerim naj bi določena politika prišla do (nad)oblasti.

Naj naštejemo nekaj značilnosti termina “udbomafije” in tistega, kar s seboj prinaša, ki kažejo na to, da gre za eminentno politični (v pomenu politikobojni) in ideološki pojem!

Prvo: “udbomafija” je prazna abstrakcija, ki je povsem odprta za kogar koli - kdor koli lahko pade v njen okvir, od “navadnega” državljana do predsednika vlade ali države - hkrati pa izrazito in strogo omejena na določeno politično opcijo oziroma ljudi dejansko ali domnenvne politične komunistične opcije oziroma nekdanjega komunističnega sloja, kar mu daje negativno, sovražno konotacijo. Z drugimi besedami: v “udbomafijo” sodijo politični ljudje iz “prejšnjega režima”. “Udbomafija” je pojem, ki se skorajda v celoti pokriva s t.i. “starimi strukturami”. Razlika med “skoraj” in “povsem” je v tem, da so v komunistični sloj spadali nekoč tudi tisti, ki danes govorijo o “udbomafiji”, med tem ko, seveda, v udbomafiji le-ti nikakor ne morejo biti, ker oni so politično in ideološko **čisti**.

In to je druga značilnost termina “udbomafija”, ki je bolj zakrita, gre namreč za predpostavko, da je tisti, ki - seveda o drugem - govori, da je “udbomafija”, sam moralno čist, kajti pomen oznake “udbomafija” je slabšalni. Tako se s samim terminom “udbomafija” vzpostavlja neka ne le politična, ampak istočasno moralna pozicija, ki si sama daje apriorno legitimnost v imenu Pravičnosti, ki da jo ima v zakupu in potem lahko določa in odloča, kaj je kriminal in kaj ni, kaj je udbomafija in kaj je, recimo, skrb za državo. Ker termin oziroma pojem “udbomafija” sam anonimno in torej nedoločno nekoga imenuje, ne da bi ga zares imenoval, hkrati pa ima to imenovanje moralno konotacijo, daje vtis vsevednosti tistega, ki to oznako izre-

ka, in apriorne resničnosti tega, kar izreka. In tudi - to je treba posebej poudariti - dobrote tistega, ki ta pojem, torej "udbomafija" izreka oziroma kritizira. Skratka, pojem, prilepljen na določeno skupino ljudi, deluje verjetno in mnogim ljudem dopadljivo in od tod njegova izrazito mobilizatorska vloga. To je, seveda, tudi njen namen.

In to bi bila tretja značilnost pojma "udbomafija": Tisti, ki s pojmom "udbomafija" upravljajo oziroma ga uporabljajo, zbirajo v svojih rokah ogromno energije, ki izvira iz resničnih stisk ljudi, iz jeze, razočaranja, neučakanosti, skratka iz resentmentov, ki zahtevajo hitro potešitev in pri tem ne izbirajo sredstev. Jasno, take ideje, ki so že po sami besedi pogromaške, potem pa so še eksplicitno mobilizatorsko usmerjene k obračunu, ne bi mogle pasti na plodna tla, če v ljudeh ne bi bilo resnično veliko tega, bodisi iz preteklosti bodisi od danes, kar jih dela nestrpne in sovražne. Vendar uporabnikom pojma "udbomafija" ne gre predvsem za to, rešiti ljudi njihovih stisk in traum, ampak izrabiti jih, prav igrati na čustva in trpljenju ljudi - v korist svojega boja za (nad)oblast.

In to bi bila četrta značilnost, ki jo prikriva - ali pa odkriva, odvisno s katere plati gledaš - pojem "udbomafija", namreč, da njenim uporabnikom gre za nadoblast. Saj če bi jim šlo za oblast, se pravi za pripravljenost deliti oblast z drugimi enakopravnimi in - predvsem - enakovrednimi partnerji - potem se ne bi posluževali fundamentalističnih prijemov in pojmov, kakršen je "udbomafija", ampak bi se vključili v normalne demokratične predvolilne in pozicijsko/opozicijske boje. Kjer seveda tudi osiraš političnega nasprotnika, mu mečeš polena pod noge, zganjaš razne aferice in take stvari, vendar ne ogrožaš socialne in eksistenčne gotovosti ljudi, kaj šele da bi posegal po njihovem dostojanstvu, torej po osebni integriteti in telesni nedotakljivosti svojega nasprotnika. Skratka, nasprotnika nimaš za sovražnika oziroma "udbomafijo". Udbomafija ima pri nas danes isto vlogo kakor nekoč "razredni sovražnik" ki je bil tudi prazna občost, tako da si lahko ti, jutri pa jaz ali kdor koli padel vanjo kot njena konkretna pojavnost in žrtev.

To bi bila peta značilnost pojma "udbomafija", namreč njena fundamentalističnost, radikalnost, ki se zadira v lastno narodno telo. Se pravi: politični boj, ki ima na svojem praporu izpisanega sovražnika "udbomafijo", se ne zadovolji s političnim bojem kot takim, ampak se zaganja v ljudi, preganja ljudi. Če se spomnimo, da je "udbomafija" specialna oznaka za t.i. "stare strukture", potem je jasno, kako zakrita in perfidna oznaka "udbomafija" je. Dolgo je bila namreč v rabi le oznaka "stare strukture", ki pa očitno ni bila dovolj mobilizators-

“Udbomafija” kot strukturni element današnje desne ideologije

ka, ker ni imela dovolj slabšalnega podtona. V tem smislu je “udbomafija” veliko bolj primerna za namene, za katere se uporablja, saj je hkrati mobilizatorska IN zakrivajoča: ker naj bi označevala zavržene ljudi, naj bi bilo vse dovoljeno v boju zoper njo!

In to bi bila šesta značilnost pojma “udbomafija”, namreč to, da že kot pojem legalizira vse metode boja proti njej. Od tod brezobzirnost in ne le verbalna nesramnost v t.i. bojevanju zoper “udbomafijo”. Metode, ki smo jim že bili priča v tem boju so najraznovrstnejše, od različne uporabe in izrabe sodstva, medijev, državnih ustanov, do pravega nasilja doma, pa denunciacije v tujini, dobesečno nameščene afeze in incidenti, grožnje kar s TV ekranov - vse to so metode in prijemi, ki jih če ne prej, proti koncu osemdesetih let nismo bili več vajeni, vsaj ne od republiške oblasti.

Ves čas smo vznemirjevani, da ne rečem v političnem stresu - in to bi bila sedmi namen uporabe pojma “udbomafija: namreč ves čas držati družbo v splošnem **ogorčenju** zoper “stare strukture” oziroma “udbomafijo”, in želji, da se z njo čim hitreje uredi ... Hkrati pa vzbujati nestrpna **pričakovanja** - pri ljudeh, ki so v socialnem brezupu in “Mi vemo, kdo je kriv za to” - da se te ljudi, “udbomafijo” čim prej odkrije in kaznuje. Ker potem bo vse dobro! Samo nekaj ljudi je treba odstraniti! Narod je dober, le nekaj jih kvari njegovo podobo, moralo ..., samo nekaj jih je, za katere bi bilo bolje, da jih sploh ni.

Posledica, ki jo ima delovanje uporabnikov pojma “udbomafija”, je razdiranje družbenih vezi do nerazpoznavnosti; razdor sega v kolegialne, prijateljske in celo družinske vezi. Brez pretiravanja lahko rečemo, da je razdor med ljudmi že tolikšen, da bomo kmalu lahko govorili o razklanosti slovenske družbe. Kmalu mi tukaj pomeni ne le časovni ampak stvarni pogojnik: če bo ta politična opcija prišla na oblast oziroma do pre-vlade, nad-oblasti potem bo - po svoji lastni logiki, ne zgolj iz kakšne svoje osebne zlobe - preganjala “ostanke starih struktur” in “udbomafijo” in to torej od vrha navzdol tako, kakor je nekoč njena predhodnica preganjala “razrednega sovražnika”. Kajti o ideologiji, o kateri je tu govor, je mogoče reči, da je edina kontinuiteta komunistične ideologije, pri nas, pač kot njen antipod: anti-komunizem. Od tod takšna averzija do t.i. kontinuitete s prejšnjim režimom, v katero se zaganja kot v nezavedno potisnjeno lastno podobo in resnico.

Resnica te ideologije je izrazita sovražnost do sočloveka in družbenega sveta kot takega. Izrazita ljudomrznost se kaže ne le v odnosu do sodobnih ljudi, znancev, nekdanjih prijateljev, kot je bilo že rečeno, ampak tudi do ljudi preteklosti, do zgodovine sploh.

Kakršno sektaštvo zganja do današnjih sodržavljancev, zganja tudi do preteklih in zgodovine. To seveda potrebuje za lastno samoutemeljitev. Utemeljitev svojega Prava v zgodovini ji namreč daje videz nečesa "več", nečesa posvečenega in torej bolj resničnega od same resnice, torej status Resnice.

Ljudomrznost, ki sem jo prej omenila, izhaja iz enačenja človeka in njegove zgodovinske vloge. Torej iz enačenja človeka kot takega, kot bitja bolečine in smrti z njegovo vlogo ali politično opredelitvijo ali še natančneje: s **stereotipom** o tej vlogi. Recimo: komunist je po stereotipu, ki se je uveljavil v zadnjem času: nepošten, oblastnik, prevarant dobrih ljudi, je umazanih, krvavih rok, itd. Iz enačenja tega stereotipa s konkretnim človekom, z živimi ljudmi, ima za rezultat moralno stigmatiziranje "starih struktur" poprek, se pravi ljudi, ki jih poljubno stlačiš v "stare strukture" ali v "udbomafijo". Gre za poosebljenje zaznamovanosti, stigme. Na ta način so ljudje "starih struktur" oziroma "udbomafije" a priori manj-vredni kot ljudje. So presežno hudobni, torej demonizirani. Če imajo potem ti poosebljeni stereotipi še ime, se pravi, če jim "udbomafijobojniki" dajo ime konkretne osebe, dobimo fantazmo.

Recimo fantazma predsednika države, ki je vodja "udbomafije", ki je dajal in daje ukaze za zapiranje, ki je neposredno, osebno kriv za vse grehe komunizma, nazaj do medvojnih let - in to ne glede na njegova konkretna leta oziroma starost, torej ne glede na osebno krivdo ali nekrivdo posameznega komunista ali nekdanjega oblastnika.

Tako nenadoma dobimo **manj** vredne ljudi kot ljudi! Nekateri ljudje so a priori manj-vredni kot drugi ljudje sploh, so manj-ljudje, če ne že ne-ljudje! Dobro, dokler je to le na verbalni ravni, na ravni sicer neznanega besedičenja in zmerjanja po časopisih, še gre, toda vztrajanje na apriorni ne-enakovrednosti ljudi lahko v pogojih prevlade te opcije postane tudi dejanska neenakopravnost. Recimo s kakšnim sprejetjem "zakona o preverjanju", kakor na Češkem, ki za dobo petih let prepoveduje funkcionarjem prejšnjega režima od določenega ranga naprej opravljanje političnih funkcij.

Takšen zakon seveda v temelju spodreže demokracijo, ki temelji na načelni enakopravnosti ljudi - zločince pa, potem, ko jim zločin dokaže, kaznuje pač kot zločince, po zakonu. Če pa imamo zakon, ki a priori uveljavlja neenakopravnost ljudi, potem nič ne pomagajo vsi ostali zakoni o enakopravnosti državljanov! Če obstaja en sam zakon, ki za nekatere ljudi uzakoni neenakopravnost, pa četudi le za določeno dobo! Podobno je bilo v komunizmu, ko je bila Zveza ko-

“Udbomafija” kot strukturni element današnje desne ideologije

munistov - in to v Temeljnih določbah ustave - opredeljena kot avantgarda, ki naj bi bila **glavni pobudnik in nosilec politične dejavnosti**. Kjer namreč nekateri ljudje, ker pač niso člani zveze komunistov, a priori ne morejo biti pobudnik in nosilec politične dejavnosti, niso enakopravni s tistimi, ki a priori to možnost imajo. Veljava vseh drugih zakonov v normativnem delu ustave so bila torej s to in tako postavitevijo zveze komunistov a priori spodrezana. Podobno bi bilo s takšnim zakonom o “preverjanju”, če bi ga sprejeli pri nas, seveda za negativne naravnosti: nekaterim ljudem bi prepovedovala politično delovanje.

In seveda, “uporabnikom” pojma “udbomafija” tudi res gre za to, da bi načelno odstranili iz politične konkurence neljubo politično opcijo, najprej na način stigmatizacije, zaznamovanja, potem pa s sprejeto zakonodajo. V tem se kaže po mojem mnenju naslednja značilnost te politične opcije, namreč nesposobnost in tudi nepripravljenost na polno odgovornost za **lastna** dela. In, seveda, nepripravljenost na tveganje. Strah pred odgovornostjo za **lastna** dejanja se kaže v permanentnih objektiviranjih svojih nesposobnosti, krivde ali neuspešnosti - v drugega, v sočloveka, v svojega političnega nasprotnika, ki ga z obremenitvijo z lastnim mankom narediš za sovraštva vrednega človeka, torej za sovražnika. Ki pa je primarno tvoja lastna projekcija. Takšen nasprotnik kot sovražnik, torej “udbomafija” je hkrati primerni, morda celo načrtno ustvarjen **alibi** za svoje početje. Ne le v tem pomenu, da ti tak “sovražnik” opravičuje vsa sredstva, ki jih v boju zoper njega uporabljaš, temveč tudi v smislu možne kulise morda za prav takšno početje, ki ga očitaš svojemu “sovražniku”, “udbomafiji”.

Rezultat in največji problem, ki ga vidim v tako - morda zdaj že lahko rečemo - ideološko rabljenem pojmu “udbomafija”, pa je to, da takšna tehnologija oblasti, še posebej, če se poslužuje tudi faktične ne le verbalne represije, potem začne sama ustvarjati prav tisto, zoper kar se bojuje. Ogroženost ljudi, unaprejšnja stigmatizacija prav izzove re-akcijo nasprotnika kot sovražnika in potem se vse zavrti v vrtilinec vzrokov in posledic, in kmalu se tudi izgubi iz vida, kdaj in kako in zakaj se je vse skupaj začelo. Morda smo že tam!

Ideologije, ki temeljijo na sovraštvu do takih ali drugačnih sovražnikov, so v temelju **nespravljive** s sočlovekom, z bližnjikom. Zato se sprava in ideologije sovraštva a priori izključujejo, vendar ne tako, da bi “sprava” preganjala ideologe sovraštva, ampak tako, da jih opozarja na človekovo skromnost pred drugim človekom. Ker drugi človek je ne le moja lastna podoba, ampak je podoba skrivnosti tega

čudežnega sveta. **Ljudomrznost**, ki je skrita resnica tistih, ki jih je **strah temeljnega tveganja** na svetu, to je tveganja zaupanja v sočloveka in od tod izhajajoče tolerance, da ne rečem ljubezni, je tudi njihova lastna bolečina. Od tod tudi upanje na spremembo v njih samih. Kajti v demokraciji niso legitimne in ne legalne metode nasilnega pranja možganov ali spreobračanja duš. Na voljo je le tveganje zaupanja in pričakovanje kot potrpljenje, kakor je dejal Vaclav Havel, predsednik Češke. Saj bi v nasprotnem primeru delali isto, kakor uporabniki termina "udbomafija".

To, kar ostane nam, sociologom, pa je razgrinjanje vsebin zavesti in vsebin uporabljenih pojmov in sintagem, da bi se uvidelo, za kaj pravzaprav gre. Potem je morda tudi upanje na spremembo.